

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік і аудит»
(назва освітньої програми)
на тему: «Система обліку та контролю виробничих запасів
(на прикладі СТОВ «МАЯК»)»
(назва теми)

Виконавець:

судентка ФМОІТ

Баркар Світлана Олександрівна _____
(прізвище, ім'я, по-батькові) (підпис)

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Сиротенко Наталія Анатоліївна _____
(прізвище, ім'я, по-батькові) (підпис)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах розвитку економіки, підвищення ефективності виробництва є одним з найважливіших завдань для підприємств будь-якої галузі економіки. Одним з ключових факторів, що впливають на ефективність виробництва, є належне управління виробничими запасами. Виробничі запаси є невід'ємною частиною процесу виробництва, і їх ефективне управління вимагає постійного контролю та оптимізації. Наявність необхідної кількості виробничих запасів дозволяє підприємствам забезпечити безперервний виробничий процес, уникнути перебоїв в постачанні матеріалів та складській діяльності, а також знизити витрати на зберігання та утримання запасів.

Система обліку та контролю виробничих запасів є одним з найважливіших елементів ефективного управління виробничим підприємством. У сучасних умовах, коли підприємства стикаються зі зростаючою конкуренцією, стрімкими змінами на ринку, що зумовлено воєнними діями, належна організація та контроль над виробничими запасами мають вирішальне значення для досягнення успіху.

Основні завдання системи обліку та контролю виробничих запасів включають точний облік запасів, визначення їх оптимальних розмірів, забезпечення своєчасного поповнення та вибуття запасів, а також контроль за їх якістю, зберіганням та використанням. Завдяки цим процесам, підприємство може забезпечити мінімальні витрати на утримання запасів, знизити ризики втрати та знецінення запасів, покращити планування виробництва та постачання, а також підвищити загальну ефективність діяльності підприємства.

Особливо актуальним дане дослідження є для сільськогосподарських підприємств. В аграрній сфері виробничий цикл майже повністю залежить від наявності виробничих запасів, тому вони являють собою основу операційної діяльності підприємств такої галузі. Процес обліку виробничих запасів є досить трудомістким та вимагає правильного документального оформлення їх руху, оскільки, для сільськогосподарських підприємств управління виробничими запасами має свої особливості, пов'язані з сезонністю виробництва, погодними умовами та іншими факторами. Оптимальне управління запасами дозволяє таким підприємствам забезпечити своєчасне постачання необхідних матеріалів та засобів виробництва, зменшити витрати на збереження запасів. Таким чином, дослідження системи обліку та контролю виробничих запасів є актуальним для сільськогосподарських підприємств, оскільки дозволяє покращити ефективність їх діяльності та забезпечити стабільне функціонування.

У напрямі обліку та контролю виробничих запасів проводилося багато досліджень відомими вченими та експертами. У цій сфері працювали: Андренко О. А., Андрос С. В., Бабич В. В., Беренда Н. І., Бутинець Ф. Ф., Винних Г. Т., Гливенко В. В., Грабова Н. М., Завгородний В. П., Ковальов В. В., Рибалко О. М., Сопко В. В., Чаюн І. Ю., а також багато інших вчених, що зробили вагомий внесок у розвиток обліку та контролю виробничих запасів.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів обліку виробничих запасів та пошук шляхів удосконалення обліку та контролю виробничих запасів на підприємстві. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання:

- вивчити сутність терміну «виробничі запаси» та дослідити особливості класифікації та методи оцінки виробничих запасів на підприємстві;
- висвітлити документальне оформлення наявності та руху виробничих запасів;
- виявити дискусійні питання щодо обліку виробничих запасів;
- дослідити особливості системи обліку та контролю руху виробничих запасів на прикладі Сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Маяк»;
- сформулювати висновки та пропозиції щодо шляхів удосконалення системи обліку та контролю виробничих запасів.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом кваліфікаційної роботи є особливості інформаційного забезпечення процесу обліку та контролю руху виробничих запасів. Предметом дослідження є система обліку та виробничих запасів у СТОВ «Маяк».

Методи дослідження. У роботі використано різні методи та підходи. Для дослідження теоретичних особливостей обліку, зокрема для вивчення поняття «виробничі запаси» використано аналіз та синтез. Для виявлення проблемних питань з обліку та контролю виробничих запасів використано аналіз літературних джерел. Також застосовано аналіз статистичних даних та фінансово-економічних показників СТОВ «Маяк» для дослідження фінансового стану підприємства та ефективності використання виробничих запасів.

Інформаційна база дослідження. У процесі дослідження було використано таку інформаційну базу: нормативні акти, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, матеріали конференцій, наукові праці вчених, періодичні видання, ресурси мережі Інтернет, фінансова звітність СТОВ «Маяк».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота студента складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (47 найменувань) та 11-ти додатків. Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки. Основний зміст викладено на 59 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 2 рисунка.

Публікації та апробація досліджень. За темою дослідження було опубліковано: Баркар С. О. Внутрішній контроль руху виробничих запасів. *Напрями розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації: тези доповідей IX Міжнародної студентської науково-практичної інтернет-конференції*. Одеса: ОНЕУ, 2023. С. 89–91.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретичні аспекти системи обліку виробничих запасів*» розглянуто сутність та визначення виробничих запасів, їх класифікацію та методи оцінки, визначено порядок документального оформлення та відображення в обліку руху виробничих запасів, виявлено дискусійні питання, які виникають в процесі обліку виробничих запасів.

У другому розділі «*Особливості обліку виробничих запасів на прикладі сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Маяк»*» надано загальну організаційно-економічну характеристику СТОВ «Маяк», досліджено особливості обліку виробничих запасів на даному підприємстві із

вказанням існуючих недоліків, на підставі яких сформульовано напрями вдосконалення системи обліку виробничих запасів.

У третьому розділі *«Контроль та аналіз виробничих запасів»* здійснено економічний аналіз показників діяльності підприємства, проаналізовано ефективність використання виробничих запасів, із наданням рекомендацій для усунення виявлених негативних тенденцій, розглянуто систему контролю виробничих запасів, яка діє на базовому підприємстві, а також запропоновано шляхи її покращення.

ВИСНОВКИ

У сучасних економічних умовах основною ознакою є посилення конкуренції, що змушує підприємства використовувати різноманітну сировину, матеріали та комплектуючі. Виробничі запаси є однією з найважливіших складових майна підприємства, які забезпечують його життєдіяльність. Ефективне використання запасів є однією з головних умов успішної діяльності підприємства.

Під час виконання кваліфікаційної роботи було досліджено теоретичні аспекти обліку, контролю та аналізу виробничих запасів, а також їх особливості на базі СТОВ «Маяк».

За результатами дослідження зроблено наступні висновки:

1. Здійснивши аналіз трактувань різних науковців, встановлено, що виробничі запаси – це придбані або виготовлені самостійно матеріальні ресурси підприємства, які зберігаються на складах підприємства, використовуються у процесі виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг та повністю переносять свою вартість на готовий продукт, роботу чи послугу. Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси»: запасами вважаються активи, які утримуються з метою подальшого продажу, розподілу або передачі підприємством в звичайній діяльності, перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу виробленого продукту, утримуються для споживання для виробництва готової продукції, виконання робіт, надання послуг або у процесі управління підприємством. У економічній літературі зустрічаються різні підходи до класифікації виробничих запасів.

2. Документальне оформлення операцій з руху виробничих запасів дозволяє контролювати наявність запасів, їх надходження та вибуття, терміни зберігання, якість та інші характеристики, необхідні для правильного планування виробничих процесів та запобігання зайвим витратам та нестачам. Воно також допомагає вести облік вартості запасів і надає необхідну інформацію для аналізу та оперативних рішень щодо управління запасами на підприємстві.

Для правильного обліку руху виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах важливе значення має правильне оформлення первинних документів. На цих підприємствах запаси зберігаються на центральних складах, бригадних складах, фермах та інших місцях зберігання.

Для синтетичного обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах застосовують рахунок 20 «Виробничі запаси» за дебетом якого обліковують їх надходження на підприємство, а за кредитом – вибуття.

3. Проблеми, пов'язані з обліком виробничих запасів, становлять предмет дискусій серед науковців, і хоча значний прогрес був зроблений, існують питання,

які потребують вирішення. Однією з основних проблем є недостатня оперативність інформації для управління запасами, що виникає через складну систему документування операцій з виробничими запасами. Іншою важливою проблемою є недостатній контроль за постачанням виробничих запасів. Підприємствам слід закупувати лише необхідні запаси і встановлювати раціональні норми запасів, що відповідають потребам виробничого процесу. Третьою проблемою є недостатня автоматизація процесу обліку виробничих запасів. Використання автоматизованих систем управління запасами допомагає полегшити контроль за їх використанням і надходженням, сприяє ефективній взаємодії з постачальниками та покупцями, а також дозволяє відслідковувати терміни придатності запасів.

4. Об'єктом кваліфікаційної роботи було обрано Сільськогосподарське підприємство з обмеженою відповідальністю «Маяк». Основним видом діяльності СТОВ «Маяк» є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур. Бухгалтерський облік у СТОВ «Маяк» здійснюється за формою журнально-ордерного обліку з використанням журналів-ордерів, реєстрів і допоміжних відомостей. Підприємство є платником єдиного податку 4 групи та знаходиться на спрощеній системі оподаткування.

На підприємстві у 2017-2019 роках спостерігається збільшення чистого доходу від реалізації продукції з 27 517.3 тис. грн до 37 783.5 тис. грн. За результатами проведеного аналізу фінансової стійкості СТОВ «Маяк» має стабільне фінансове положення та високий рівень платоспроможності, тому рекомендуємо підтримувати таку ситуацію й надалі оптимізувати залишки готової продукції на складі та прискорювати оборотність оборотних коштів.

Бухгалтерський облік в СТОВ «Маяк» здійснюється бухгалтерією під керівництвом головного бухгалтера. Основним завданням обліку запасів на сільськогосподарському підприємстві є точний облік руху запасів, виявлення та усунення недоліків контролю за запасами, забезпечення наявності необхідних запасів та ефективного використання ресурсів. В СТОВ "Маяк" облік виробничих запасів та інших матеріальних цінностей відображають у Журналі 5 А за кредитовим оборотом, а також використовують аналітичну Відомість 5.1. Для синтетичного обліку виробничих запасів СТОВ «Маяк» застосовується рахунок 20 «Виробничі запаси» з використанням відповідних субрахунків.

Надходження запасів від постачальника в обліку відображають за їх фактичною собівартістю, що складається з договірної вартості, суми ввізного мита, непрямих податків, що не відшкодовуються підприємством, транспортно-заготівельних витрат та інших витрат, що необхідні для доведення запасів до стану, придатного до використання у господарській діяльності.

Оцінка вартості виробничих запасів на момент вибуття у СТОВ «Маяк» здійснюється за середньозваженою собівартістю. Вартість вибуття запасів визначається шляхом обчислення середньої вартості одиниці матеріалу на основі кількості та вартості нових надходжень, а також залишків, що мають на складі.

За результатами дослідження було виявлено, що у СТОВ «Маяк» відсутня окрема служба внутрішнього контролю. Проте, згідно посадових інструкцій працівники виконують ті чи інші обов'язки, що стосуються внутрішнього контролю за рухом виробничих запасів.

5. Покращення системи обліку виробничих запасів на підприємстві є суттєвим кроком у досягненні ефективності та конкурентоспроможності в сільському господарстві. Для цього рекомендуємо здійснити ряд заходів, зокрема розробити детальні інструкції щодо реєстрації операцій за рухом виробничих запасів, забезпечити належний рівень знань та навичок працівників у сфері обліку, відкрити окремі субрахунки до рахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» для більш деталізованого обліку запасів за їхнім призначенням, використовувати уніфіковані форми документів для обліку виробничих запасів, спростити оформлення операцій, пов'язаних з оприбуткуванням та списанням запасів, встановити чіткі терміни подачі документів до бухгалтерії та впровадити комп'ютеризацію обліку.

Аналіз використання виробничих запасів є необхідною процедурою для ефективного управління матеріальними ресурсами на сільськогосподарських підприємствах. Такий аналіз дозволяє оцінити ефективність використання запасів, виявити можливі недоліки та запропонувати заходи для поліпшення управління матеріальними ресурсами. Особлива увага приділяється оборотності виробничих запасів, оскільки вона вказує на швидкість перетворення запасів на готову продукцію.

Аналіз впливу матеріаломісткості на обсяг реалізації та собівартість продукції СТОВ «Маяк» показав, що матеріаломісткість продукції збільшилась на 1 коп., а отже, підприємство має резерв збільшення чистого доходу на 490,70 тис. грн за умови доведення даного показника до рівня попереднього року.

Аналіз ефективності використання оборотних активів СТОВ «Маяк» показав, що на підприємстві відбулось прискорення оборотності оборотних коштів у 0,03 разів або на 18 днів. Що було викликано збільшенням обсягу реалізації продукції, що прискорило оборотність на 124 дні та збільшенням середньорічних залишків оборотних коштів, що уповільнило оборотність на 106 днів.

Для покращення системи внутрішнього контролю рекомендовано регулярно проведення інвентаризації, залучення зовнішніх спеціалістів у галузі контролю та співпраця з навчальними закладами для підготовки вже наявних кадрів, забезпечення чіткості та прозорості усіх господарських процесів, пов'язаних з виробничими запасами та використання сучасних інформаційних технологій та автоматизованих систем обліку.

АНОТАЦІЯ

Баркар С. О. «Система обліку та контролю виробничих запасів (на прикладі СТОВ «МАЯК»)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік і аудит». Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти обліку та контролю виробничих запасів.

Проаналізовано поняття, класифікацію, методи оцінки виробничих запасів, особливості їх контролю та економічного аналізу, а також практичний досвід СТОВ «Маяк» щодо цього питання.

Запропоновано напрями удосконалення системи бухгалтерського обліку та контролю на сільськогосподарському підприємстві.

Ключові слова: виробничі запаси, класифікація, облік, контроль, економічний аналіз.

ANNOTATION

Barkar S. «System of accounting and control of production stocks (for example, Mayak LLAC)».

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and Taxation» for the educational program «Accounting and Audit». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2023.

The work deals with the theoretical aspects of accounting and control of production stocks.

Author analysis the concepts, classification, assessment methods of production stocks, features of its control and economic analysis, as well as the practical experience of the Mayak LLAC on this issue.

Author offers the directions for improving the accounting and control system at the agricultural enterprise.

Keywords: production stocks, classification, accounting, control, economic analysis.